

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0823U101893

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 19-12-2023

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лозовицька (Шимків) Ярина Володимирівна

2. Yaryna V. Lozovytcka (Shymkiv)

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8155-443X

Вид дисертації: доктор філософії

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Філологія, гуманітарні науки

Дата захисту: 28-12-2023

Спеціальність за освітою: Філолог. Викладач української мови та літератури. Фольклорист.

Місце роботи здобувача: Львівський коледж декоративного і ужиткового мистецтва ім.Труша

Код за ЄДРПОУ: 02214739

Місцезнаходження: , Львів, 79000, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Управління (головне управління) культури обласної державної адміністрації

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Сектор науки: Галузевий

III. Відомості про дисертацію

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 35.051.135_ID 3168

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 1, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 1, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 17.71.91, 17.71.07, 17.07.41

Тема дисертації:

1. Українські прислів'я та приказки: генеза жанру.
2. Ukrainian proverbs and sayings: the genesis of the genre.

Реферат:

1. У дисертації досліджено джерела походження українських прислів'їв і приказок. Серед численних жанрових модифікацій малої фольклорної прози особливе місце належить пареміям, складній і багатовимірній генологічній одиниці, яка виробила розгалужену систему жанрових модифікацій (прислів'я, приказки, примовки, порівняння, прикмети та ін.). Паремії постійно перебувають у розвитку, а відтак зазнають суттєвих змін. Найскладнішим аспектом у вивченні прислів'їв і приказок є їх генетичний аналіз. Питання походження паремій полягає в окресленні продуктивних шляхів поповнення прислівного репертуару. Виробилося три магістральні лінії формування паремій: узагальнення, міжжанровий перехід та факультативність. Кожен із окреслених шляхів у роботі докладно розглянуто. Джерельною базою

дослідження стали збірники прислів'їв та приказок, серед яких тритомний корпус Івана Франка «Галицько-руські народні приповідки», збірка Матвія Номиса «Українські приказки, прислів'я і таке інше», колекція Григорія Ількевича «Галицькі приповідки і загадки», а також фольклорні твори (байки, анекдоти, казки, народні оповідання), що редукувалися до короткого і лаконічного вислову – прислів'я. У першому розділі «Розвиток української пареміології та пареміографії: історія, проблеми, перспективи» враховано найважливіші напрацювання вчених-фольклористів, які зосередили особливу увагу на жанрі, що характеризується чіткістю, лаконізмом, глибиною думки, інформативністю, конденсованістю, довершеністю вислову, дидактичністю. Починаючи від зародження пареміології як науки (йдеться про кінець XVIII століття), питання генези жанру щоразу поставало як актуальне, однак не отримувало належного розв'язання. І це зрозуміло, адже означена kwestія вимагає скрупульозної дослідницької роботи, оскільки передбачає виявлення складних міжжанрових контактів. Лише через добре знання фольклорно-літературних джерел можна вийти на встановлення істинного джерела прислівного вислову. У другому розділі «Генеза прислів'їв і приказок: шляхи поповнення паремійного фонду» простежено процес активного обігу прислів'їв і приказок. Суть полягає в тому, що, виникнувши в певний історичний період, та чи інша паремійна одиниця, згодом «обростає» новими значеннями, за нашаруваннями яких годі дошукатися першоджерела. Тому для віднайдення цього першоджерела існує певний спосіб, який передбачає шлях міжжанрового переходу, тобто процес, як прислів'я може утворюватися від інших жанрів. Міжжанровий перехід – це вибір центрального елемента потенційної паремії на основі іншого жанру. Творення прислів'їв і приказок відбувається через стягнення до окремого смислогенеруючого висновку. Паремії, що утворені шляхом міжжанрового переходу, акумулюють в собі найприкметніші риси першоджерела, частково перебирають на себе його функціональне навантаження, формуючи разом власну жанрову автентичність. Для практичної ілюстрації схеми міжжанрового переходу увагу зосереджено на таких жанрах, які сконденсувалися до однієї лаконічної фрази: анекдот, байка, казка, народне оповідання, колядка, а також враховано й книжні джерела і типовість ситуацій. На цих прикладах вдається добре простежити процес редукції більшого за обсягом твору до однієї короткої та змістовної фрази.

2. The dissertation focuses on the sources of the origin of Ukrainian proverbs and sayings. Among many genre modifications of small folk prose, paremias deserve special attention, as they are complex and multidimensional genre units that contributed to a comprehensive system of genre modifications (proverbs, sayings, similes, omens, etc.). Paremias are constantly evolving, which means that they keep changing. The most difficult aspect of studying proverbs and sayings lies in analysing them genetically. The question of the origin of paremias deals with the description of productive ways of replenishing the proverbial repertoire. Three main ways of creating paremias are identified: generalising, cross-genre transition and optionality. Each of these paths is the subject of a detailed study in the dissertation. The research is based on collections of proverbs and sayings, including the three-volume corpus "Folk Proverbs of Halychyna Ukrainians" by Ivan Franko, Matviy Nomys's collection "Ukrainian proverbs, sayings and the like", Hryhoriy Ilkevych's collection "Proverbs and Riddles from Halychyna", as well as folklore pieces (fables, jokes, fairy tales, folk tales) reduced to a short and laconic expression, i.e. a proverb. The first chapter "Development of Ukrainian paremiology and paremiography: history, problems, prospects" takes into account the main achievements of folklorists who paid special attention to this genre, which is characterised by clarity, laconicism, depth of thought, informativeness, condensation, completeness of expression and didacticism. Since the birth of paremiology as a science (around the late eighteenth century), the question of the origin of the genre has always been raised as a matter of urgency, but has never been properly resolved. This is understandable, because this question requires meticulous research, as it involves the identification of complex cross-genre contacts. Only a good knowledge of folklore and literary sources makes it possible to determine the true origin of a proverb. In the second chapter "The genesis of proverbs and sayings: ways of replenishing the paremic fund", the process of the active circulation of proverbs and sayings is traced. The point is that, having emerged in a given historical period, a given paremic unit later "acquires" with new sense, the layers of which can be used to find the original source. Thus, in order to find this original source, there is a certain method that involves the path of cross-genre transition, i.e. the process of how a proverb can be formed from other genres. A cross-genre transition is the

selection of a central element of a potential paremia on the basis of a different genre. The creation of proverbs and sayings takes place under the pressure of a separate, meaningful conclusion. Paremias formed through cross-genre transition accumulate the most salient features of the original source, partially take over its functional load, and at the same time form their own genre authenticity. For a practical illustration of the scheme of cross-genre transition, attention will be focused on the following genres, condensed into one concise phrase: jokes, fables, fairy tales, folk tales, carols and book sources and typical situations will also be considered. These examples clearly illustrate the process of reducing a larger piece to a short and meaningful phrase.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Шимків Я. Шляхи поповнення паремійного фонду: історія дослідження питання. Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич, 2021. С. 146–153.
- 2. Шимків Я. До проблеми міжжанрових взаємозв'язків у фольклорі: анекдот – прислів'я. Закарпатські філологічні студії. ДВНЗ «Ужгородський національний університет». 2021. Вип. 18. С. 310–316.
- 3. Шимків Я. Питання походження паремій у фольклористичних студіях Івана Франка. Закарпатські філологічні студії. ДВНЗ «Ужгородський національний університет». 2022. Вип. 25, Т. 2. С. 241–248.
- 4. Шимків Я. З історії розвитку пареміології в Україні: питання походження приповідок у працях Григорія Ількевича та Івана Франка. Волинь філологічна: текст і контекст. Вип.35. 2023. – С.275-290.
- 5. Шимків Я. Франкова концепція походження паремій: міжжанровий перехід. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. Poznań. 2022. Zeszyt X/2. S. 57–71.
- 6. Шимків Я. В. Дохристиянський світ українського фольклору: знахідки Івана Денисюка. Українське літературознавство. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. Вип. 85. С. 364–371.
- 7. Шимків Я. В. Особливості релігійного синкретизму в українських колядках і щедрівках. *Vivat Academia*. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019. Вип. 4. С. 80–91.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: № 0122U200596

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пилипчук Святослав Михайлович
2. Sviatoslav M. Pylypchuk

Кваліфікація: д. філол. н., професор

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7445-6233

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=sinl63EAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 1, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лабашук Оксана Василівна
2. Oksana V. Labashchuk

Кваліфікація: д. філол. н., професор

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6000-7237

Додаткова інформація: Scopus Author ID: 57221289791;
<https://scholar.google.com.ua/citations?user=e7Hbw1YAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, буд. 2, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Наумовська Олеся Владиславівна
2. Olesia V. Naumovska

Кваліфікація: д. філол. н., доц.

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9290-7843

Додаткова інформація: Web of Science Researcher ID: HIU-0190-2022;
<https://scholar.google.com.ua/citations?user=8tc6mWEAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, буд. 60, Київ, 01033, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Герасим Ярослав Іванович
2. Yaroslav I. Harasym

Кваліфікація: д. філол. н., професор

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1679-1287

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=Gb3Ja9wAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 1, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Татаренко Алла Леонідівна
2. Alla L. Tatarenko

Кваліфікація: д. філол. н., професор

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація: Scopus Author ID: 57209750479;
<https://scholar.google.com.ua/citations?user=dwkoIMAAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 1, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Івашків Василь Михайлович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Івашків Василь Михайлович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Жак Ольга Володимирівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна